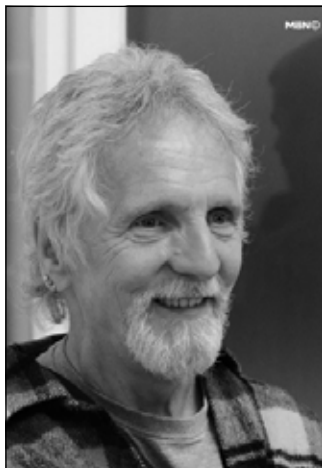

Sarkadi Péter

festő- és grafikusművész (Budapest, 1948. augusztus 2.)

Művészeti tanulmányaimat a budapesti Képző- és Iparművészeti Gimnáziumban és a Magyar Képzőművészeti Főiskolán (ma Képzőművészeti Egyetem) folytattam. Mestereim Sarkantyú Simon, a felejthetetlen Ék Sándor és Barcsay Jenő voltak. Ék Sándor bácsi, bár ellentmondásos alakja a magyar képzőművészetnek, hihetetlen toleranciára, empátiára és a sokszínűsége, rácsodálkozásra tanított. Mestereimnek tekintem még Végvári Lajos professzort, a művészettörténészt, aki elmélyítette bennem a művészettörténet iránti szenvedélyes érdeklődést.

Részt vevő tagja voltam a Rózsa Kör művészeti csoportnak, a Fiala Képzőművészek Stúdiójának, rengeteg estét töltöttünk a Fiala Művészek Klubjában beszélgetésekkel, vitákkal, kiállításokkal, és Eörsi István több, a hatalom bajuszát cibáló előadásán

voltunk izgatott hallgatók. Szabadságot tanultunk, és halhatatlannak/sérthetetlennek éreztük magunkat. Performance-okat, művészeti akciókat, kiállításokat szerveztünk, részt vettünk a nemzetközi mail-art művészeti rendezvényeken, akciókban.

Számtalan országos, nemzetközi és egyéni kiállításon vettek részt munkáim szerte az országban és a világon, a mai napig kiállító művész vagyok. Tagja vagyok a MAOE-nak, és, ha még létezik, a Magyar Képző- és Iparművészeti Szövetségnek is.

1979-ben Egerbe költöztem, ott élek azóta is. Költözésem oka az volt, hogy mélyebben megismerjem a bennem lakó embert, és ebben az alkotó csendben csiszoljam azt a „gyémántot”, ami bennem lehet. Tanítottam iskolákban, és magántanítványaim is voltak, szerveztem művészeti csoportosulásokat és tehetségeket neveltem. Performance-okat csináltam és art-koncerteket, támogattam az egeri EGAL alternatív klub működését. Részt vettem a Makói Művésztelep munkájában és kiállításain.

Több díjat nyertem az egeri akvarellbiennálékon, miskolci grafikai biennálékon, és számtalan művészeti nívódíjat is megkaptam.

Festményeket és elsősorban grafikákat készítek, az elektronikus képalkotás létrejöttének köszönhetően elsősorban elektrografiákat körülbelül a kilencvenes évek vége óta. Az utóbbi közel két évtizedben Munkácsy Mihály *Ásító* *inas* című képének parafrázisait készítem el, részben fürkészve a képen látható arc „történetét”, részben eljátszom a gondolattal, ki lehetett ez az eredetileg nyilván teljesen köznapi ember, milyen sors lehet mögötte, milyen lehetséges SORSOK fakadhatnak ki ebből a – vélhetőleg – fiktív figurából.

Két gyermek apja vagyok: a Budapesten élő, közel negyvenesztendőszobrászművész lányomnak, három unokám édesanyjának és nyolcesztendősz kisfiának. Augusztusban leszek hetvenéves.

Békefy Lajos

református szociáletikus, publicista, világvallás-kutató, börtönpasztorológus
(Csorna, 1948. augusztus 3.)

Hálás vagyok a Napút szerkesztőinek megtisztelő felkérésükért. Hetvenbe fordulva úgy gondolhatom végig életemet, mint eddig még soha. Németország „zöld” lelkiismerete, szellemi testvérem, *Franz Alt* ökológus szakíró, evangélikus teológus írja honlapján és könyveiben: az emberiség elérkezett a tiszta energia

korszakába, a *szoláris korba*. Visszatekintve úgy látom: eddigi életem már szoláris korban telt el.

Mielőtt bárki is félreértene, s azt gondolná magában, milyen szerencsés fickó, ez mindig a napos oldalon állt, sietek tudtára adni: abszolút nem így van! Inkább az áll, amit a gyönyörű európai énekhagyományból, a 7. századi gregorián dallamkincsből Debrecen kálvinistái révén átvett énekünkben mind a mai napig éneklünk: *„Krisztus, ki vagy nap és világ, / Minket sötétségben ne hagyd! / Igaz világosság te vagy, / Kárhozatra mennünk ne hagyd!”* Igen, én a Krisztus-napnak, világosságnak az örök fényáradatába állhattam, amikor még meg sem születtem. *Őbenne indult el lét előtti létem szoláris korszaka*. Nem az *égitest fénye* ragyogott csupán rám, fényesítette egzisztenciámat, s növelte körülöttem az árnyékvilágot, hanem a *mennyei fény*, melynek az a csodája, hogy nem vet árnyékot. Mint ha állandóan a fejünk fölött ragyogna, legfeljebb mi önmagunk lehetünk

önmagunk árnyékává. Hetven éve ez a Mennyei Fény küldött erre a földre. Éppen ide és éppen ebben az időben.

Csornán láttam meg a napvilágot, svájci-osztrák felmenőkkel anyai ágon, olyannyira, hogy nagyanyámnak meg kellett tanulnia magyarul beszélni. De ő csöpögtette esti imáiban lelkem

be a német szó személyessé váló jó ízét is. S e szó ma is, sok ezer oldalnyi szövegfordítás után nagyanyám-ízű maradt. Miként nagyapám-ízű maradt bennem három diploma után is az ő szilágysági, Nagykároly-Hadad menti szász precizitása, malomtervezői munkaszeretete, szorgalma és ismeretszomja. Apai részről pedig kőkemény kunok sorjáznak századokon át a lelkemben, templomszerető kun ősök, állandó protestálásra készen: mi magyar kálvinisták vagyunk! Apám kun fajtánk kollektív álma szerint mindig fehér falú templomot szeretett volna építeni, előbb a karcagi, majd a délvidéki termékeny, fekete földes pusztaságon.

Ebből annyi valósult meg, amennyit én megtehettem. Építhettem három templomot. Egy kis templomocskát Pesterzsébet-Szabótelep népével. A város peremén is a Fény centrumában. És két börtönkápolnát a pálhalmi börtönóriásban, ahová közel tíz évre kaptam megbízást a Krisztus-Naptól. (Bár voltak, akik bün-

tetésnek szánták ezt is.) Lám, milyen különös belső szálakon kapcsolódik össze sorsomban Csorna, a szülőváros, Zürich és Bécs környéke, Karcag és Bácskossuthfalva, Dunaújváros, meg a főváros és Győr. Mindebben fények és árnyékok kontrasztos, olykor vakító, máskor megtorpanásra kényszerítő sötét foltjai váltogatták egymást. Merthogy elrendelten érkeztem erre a földre, magyarnak, kálvinistának, lelki és szellemi alkotó embernek. Népek kulturális-történelmi tágasságát és messzeségeit hordozva magamban.

Már javában református teológiát tanultam Budapesten, az 1960-as, '70-es években, mikor édes jó Anyám elmondta: szülés közben annyi vért vesztett, hogy napokra kómába esett. Álmot látott: könnyítő, gyönyörű fény ragyogott fel előtte, vonzotta magához. Megszólt egy hang: „Fiad született, neveld fel!” Ő is, én is kegyelmi időt kaptunk a fénylő Hangtól. Ő a nevelésemhez, én a pályámhoz. Azóta is ezt a Hangot keresem, szeretem, nyugalmat csak Nála lelek, s ezt úgy hívják: Isten Szava, Igéje. A mennyei Fény küldötteként jártam utamat gyermekkoromban Győrben, közben a kor sötét politikai árnyéka rá-ráhullott arcokra és gyermeki lelkekre.

Ilyen volt az 1950-es évek elején a kitelepítés a Hanság kicsiny falujába, Tárnokrétibe. Amit a hatalom büntetésnek szánt, az lett számomra áldás. Mint annyiszor! Az evangélikus lelkészlakba vittek éjszakai transzporttal, ahonnan a tiszteleteseket meg más-hová telepítették. De Isten-közelbe és egyszerű parasztemberek közelébe kerültem. Sok gyermekkori szép kaland szülőföldjére.

A nagy 1955-ös árvízkor jártam először „külföldön”, Csehszlovákiában. Vájt sózóteknőben csónakáztam

át gyermeki csínyből oda, ahonnan kétéltű katonai mentőjármű „toloncolt” vissza.

Győrben habzsolva olvastam a magyar és a világirodalmat, Dosztojevszkij és Jókai lett a „szerelmem”, meg Goethe, Kant és mások. Kitűnő tanáraim voltak, akik 1956-ban is keményen odatették magukat a szabadság és igazság oldalára. *Magyar Vilmos* osztályfőnököm az édes anyanyelv tiszteletére és ápolására ösztönzött. Aztán a bencések, akik között a szlavisztika tudós tanára, *Danczi Villebald József* soknyelvűsége életre szóló ösztönzést adott a nyelvek tanulásához.

És 1956, a szabadság elemmentáris élményével, amikor a börtönkapu előtt éltem át a rabszabadítás izgalmát meg a terror hangjait. Ott hallottam először sötétzöld Csepel teherautók tetejéről géppuskarú roppogását. Akkor vágódott belém szinte robbanásszerűen a drámai mondat: *magyar öli a magyart!* Ez a gyermekélményben fogant súlyos mondat máig kínzó felismerésként él bennem. Azóta is hányféle átiratban, letétben tért vissza, mind a mai napig! Jaj, jaj: a magyar önsorsrontás véres-könnyes testamentuma ez.

Pályámra igazító meghatározó élményem is a Fénnyel függ össze. 1964-ben Apám barátai révén kijutottam Svédországba. Az új világra csodálkozva, egyik vasárnap a baráti család elvitt egy malmói katolikus templomba. Olyan volt fehér falival, a templomtérbe felülről belógó, elfektetett hajóárbóccával, mint egy lebegő mennyei bárka. Nem tudom, hogyan, csak azt, hogy miért: térdre roskadtam, eltűnt a tér és az idő, valami fantasztikus belső ragyogást éltem át. Később világossá vált: Anyám álmát álmodtam ott újra, magamévá

álmodtam, az jutott bennem célhoz, teljesült be. Azzal keltem föl hossz- szas térdeplésemből, hogy teológiát akarok tanulni, ez az én utam. Isten szolgálatába szeretnék szegődni. Érettségi előtt álltam. Úgy is lett. Ekkor léptem be tudatosan szoláris életkorszakomba.

Ami ezután jött, mind az isteni Fény és a Luciferben, e világ Fejedelmében hordozott mesterséges fény küzdelme volt bennem, körülöttem. Amikor első ösztöndíjas tanulmány- utamról hazatértem Wittenbergből, s a diabolikus manipulációk hatására abban a kórteremben kötöttem ki, ahol *Latinovits Zoltán* színészkirályt „kezelték”, s három hónapon át kór- teremtársak lehettünk, ezek a külön- ös napok egzisztenciális közelségbe hozták számomra a Fény és az Árnyék élet-halál küzdelmét. Az is a Fény megbízása volt, hogy végtelen belső szomjúság támadt bennem a teológia, később a filozófia, a szociológia, szociáletika kutatására. Hogy Heidelbergben három éven át a rendszer- váltás után belém áradt a tudomány fénye, aztán az alkotás izgalma és készítése, az is onnan felülről jött. Lapalapításokkal (Hit és Jövő, Reform- press, Presbiter, melynek már 26 éve vagyok felelős szerkesztője, több száz cikkel), hat éven át a Magyar Rádió Re- formátus félórájában, genfi és határon túli közvetítések megvalósításának le- hetőségeivel és küzdelmeivel.

Fénykorszaki pillanatok voltak a doktorálás órái, évtizedeken át a Dok- torok Kollégiumában a tudományos munka, a kanadai, hollandiai, svájci, némethoni, osztrák, baltikumi gyüle- kezeti szolgálatok. Találkozásom *Hel- mut Kohllal*, még rostocki otthonában a „nehéz napokban” *Joachim Gauck*- kal, s másokkal, később az NDK-s menekültek közötti táborigyelmeztetés

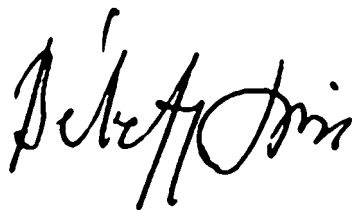
Csillebércen 1989-ben. S az árnyékok kudarchozó súlyos pillanatai is a szo- lárís létezésből fakadtak: a folyamatos másodrendűség, a „támogat-túr-tilt” diszkriminatív triászból a túr-tilt szinte állandó „élvezete” – olykor az első sze- rény megtapasztalásával. A baltikumi német-magyar misszióra, Oberwart, Lisszabon, Königsberg, Edmonton és Tallinn lelkeszi-missziói állásainak megpályázására – ezek lehetetlenné tételével – az egyházon belüli és kívüli diszkriminációk az elgáncsolt szép kísérletekben is árnyékfelhőket hoz- tak. De a Fény újra és újra győzött. És ragyog. Forrását száználmas emberi ügyeskedések nem takarhatják el.

Hogy Kolozsvár szellemi befo- gadó otthonom lett az *agnusradio. ro* közel ezernyi blogbejegyzésével, tíz könyvem megjelentetése, honi és külhoni publikációk százai, s hogy szívesen vagyok Kárpát-medencei vándorprédikátor és vándorelőadó, és keresztyén-demokrata politikai közszereplésem számos, másoknak is ízes gyümölcsével szolgálhattam, meg hogy ezernyi nyomás között és ellenére itthon vagyok, ezen a földön maradtam oly sok csábítás ellenére, és megleltem az *igazi hazát az olykor mostoha „anya”-országban* – mert a HAZA nekem kultúra, vers, dal, zsolttár, ima, templom, magyarság- történelem, sorskötődés, édes ízek és tájak, vizek és bájos Pannónia marasztaló hona, és ezek ezernyi módon a hazához kötő csodaszöttes láncolatok lelkeimen –, mindez a Fény győzelme életemben.

Szoláris korban születtem e ma- gyar földre – szoláris korban térek majd Haza az elbocsátó Fényhez. De amíg itt vagyok, fákat ültetek, a re- mény-jövőgenerációk fácskáit, öko- ünnepeket szervezek a környezettu- datos életvédelemre nevelés céljából

a mennyei fényt tükröző, rabul ejtő bakonybéli Szent-kút mellett. Mind ezt nagyon jó tenni, hinni, remélni, így is megköszönni földi sorsomat. Íme, egy hetvenes sorstörténetébe sűrítve – a Napút. Csoda. Csoda! Mert ....az emberek olyanok, mint a templomablakok. Ha a nap süt, minden színben pompáznak, de ha az éjszaka

jön, csak a belül lévő fény tudja ember voltukat érvényre juttatni.” Elisabeth Kübler-Rosznak igaza van...

Dinnyés József

zeneszerző, előadóművész, „daltulajdonos”, énekes, gitáros
(Szeged, 1948. augusztus 4.)

Engedjék meg, hogy „kifaggassam” magam arról, hogy mit keresek én az énekelt versek világában. Egyszer önéletrajzom bevezetőjében hovatarozásomat így írtam le: „Költők között zenész, zenészek között költő vagyok. Népem egyharmada szülőföldjétől megfosztottan, más népek fennhatósága alatt él. Önmagam veszteném el, ha a világlízlést képviselném és elfutnék nemzeti hagyományaim elől. A Balkán zenei stílusa nem szolgálja, az angolszász muzsika prozódiaja megtöri nyelvünk ritmusát. Az utóbbi 300 évben a német zene, értékeivel együtt, elvetette, átigazította

még népdalainkat is. A liturgikus egyházi latin zene, Istennek köszönhetően, csak a költészetre hatott, az ősi zenét meghagyta a népnek. Megmaradni magyarnak, hogy felismerjen az erre járó kíváncsi kultúremler, többszörös energiát igényel. Múltunkat átfirták és tönkretették. Jövőnket a környező népek elpusztításra ítélték. Megmaradnunk Európában csak következetes munkával lehetséges. Önmagunkat kell felmutatnunk az idő szentháromságának jegyében.” Ugye, ez már inkább ars poetica, mint önéletrajz.

Azok az idők, amikor barátaimmal kerestem a megfelelő hangot, a hozzá illő szót, régen volt. Ötven évvel ezelőtt kezdődött, amikor elhatároztam, hogy magyarul kell, magyaroknak énekelni. Hazánk mindennapjait énekeltem el, a mindennap látott eseményeket foglaltam dalba. Amikor Szegedről egyszemélyes zenekarommal világgá mentem, még nem gondoltam, hogy útközben minden megváltozik.

Mint mondtam, útközben minden megváltozott. Gyermekkoromban rászoktam az olvasásra. Éreztem a versek igazát, ezért dallamokkal díszítettem fel azokat a műveket, amelyeknek tartalma közel állt szívemhez.

Ezért útközben megkerestem a költőket, és megzenésített verseiket megmutattam nekik. Bátorítottak. Felhívták a figyelmem újabb és újabb versekre, és

költőtársaik címeit adták meg: keressem őket is, mert minden kimondott szép szóra szükség van! „Lakjátok meg a Hazát, mert ellakják elölünk” – figyelmeztetett Ratkó József Nagykállóban. Eddigi életem útközben történt. A találkozások élete az enyém. Az énekelt verset egyre többen megszerették. Az előadások után kiváló, tanult, érzékeny emberek beszélgettek velem. Életművek betiltott alkotásait, részleteit mutatták meg ezek az emberek. Az olvasók elől eltitkolt, elrejtett értékek felmutatásával kezdődött minden. A kortárs költők versei után mestereik, költőelődök műveinek megzenésítésével folytattam.

A versekből merített erő, a szép szavak tiszta forrása segíti azóta is munkámat.

Ma már közel „300 tagú zenekarban” muzsikálok. Ismeretlen szerzőkkel, nagyon híres költőkkel és a feledés jótékony homályában meghúzódo szerzőtársakkal „zenélek” együtt. „Dinnyés Jóska, a költők énekese” – mondta Bella István Kossuth-díjas költő egy karácsonyi összejövetelem.

Ismereteket átadni, a nemzeti irodalmat, történelmet és a zenekultúrát megismertetni, ez a feladat.

Kiegészíteni az érdeklődők tudását, hogy ismereteink fundamentumán bátran, magabiztosan álljunk. A kortárs költészet megismerésében, a szorgalmas olvasás tudóssága mellett, a baráti szó volt segítségemre. A fővárosi, a vidéki és a határon túli irodalmi lapok szerkesztőségeinek cenzúrázott válogatása csak névsort, a névsorhoz verseket, könyvismertetőket nyújtott. A velünk élő történelem korunkban írt verseit gyűjtöttem. Életünk minőségi változásai, a költők szellemiségének láttelelei alakították kortárs-antológiámat.

Ehhez az egy példányos válogatáshoz, versgyűjteményhez írtam zenét a kortárs költészet stílusjegyei, a költő hirdetett világszemlélete alapján. Versek birodalmának neveztem ezt a versvilágot, amely megfogalmazásaival segített korunk történéseit, érzelmi töltését megismernem. Az énekelt verssel a kortárs költészetet szerzői-előadói eszközeimmel, képességeimmel mutatom be.

Én vagyok az, aki jön, megy, zajong, szeret és tiltakozik, zokog és nevet, de vigasztal, talán felháborodik és javasol, vagy hallgat... Életem első ötven évében alakult ki az én olvasási szokásom. Ma már nem olvasok el mindent, ami elém kerül. Vannak állandósult szerzőim, akiknek könyveit szívesen veszem elő újra és újra. Mintha meglátogatnék egy-egy régi ismerőst. Böll, Hrabal, Bibó, Hamvas, Ady, Karácsony Sándor, Ratkó József, Sziveri János és minden kortárs költő, aki érvénytelennek tekinti az összes disznóságot, amit az ember és az emberiség ellen elkövettek.

Egyre szűkebb a könyvtáram. A szűk rossz jelző, inkább egyre kevesebb szerző kötete foglalja könyvespolcomat. Maradok az élőbeszéd és a hallgatás váltakozó lét-nemlét párbeszédében.

Dinnyés József

Papp János

színművész (Somogytarnóca, 1948. augusztus 4.)

Részlet a Jappános című útinaplóból:

„Ma, augusztus 4-én, betöltöttem az ötvenkilencet. Szokásomhoz híven mától hatvannak mondom magam. Ehhez Zsuzsának csak annyi a hozzáfűznivalója, hogy: 'Te már örege születtél!' Arra azért kíváncsi vagyok, hogy mit kapok születésnapomra. Magamat azzal lepem meg, hogy földézem a negyvenedik születésnapomra írt, Szepesi György hangján megszólaló önéletrajtot.

»A mérkőzés 40. percében járunk. A pályán Papp János és az Élet. Az Élet csapatának ismertetése nem hiszem, hogy szükséges, annyira közismert, de a másik, viszonylag fiatal csapatra és az eddig történetekre érdemes néhány szót vesztegetni. Papp Jánosnál a kapuban: *Indíttatás*. A háttvédek: *Szerелеm*, *Házasság*, *Gyerek*, a csatársor: *Színház*, *Rádió*, *Tv*, *Előadó-művészet*, a tartalékok: *Könyv* és *Természetjárás*. Röviden az eddig történetekről: *Indíttatás*, ez a remek fizikai adottságokkal rendelkező kapus jobbnál jobb labdákkal küldi játékba társait, de mit sem érne a háttvédsor támogatása nélkül. *Család* a 18. percig hatékonyan segítette a csapatmunkát. *Iskola* játéka nem mindig jeles, de próbálkozásai a 6. perctől a 14.-ig általánosságban, a 18.-ig közepesen, majd a 22.-ig felsőfokon mégiscsak sikerrel jártak. *Környezeten* látszik, hogy egy kis somogyi egyesülettől, a *Niklától* került a csa-

patba, mozgása lassú, de pontosan előrevágott labdáit megköszönhetik csapattársai, hiszen a 38. percben *Előadó-művészetnek* csak bólintania kellett, és a Berzsenyi-est védhetetlenül vágódott a hálóba. A középpályán *Szerелеm* játéka egyszerűen szívmelengető. *Házasság I.* csak öt percet töltött a pályán, hamar elfáradt, jóllehet

ebben szerepet játszott az ellenfél játékosai közül *Anyós*, valamint *Albérlet I.*, *II.*, *III.*, *IV.*, *V.* és *VI.* A szabályok lehetőségét adtak arra, hogy pályára lépjen *Házasság II.* Neki köszönhető, hogy *Gyerek I.* és *Gyerek II.* egyáltalán labdába rúghatott. A *Gyerek testvérek* 11, illetve 9 perce vannak a pályán. A csapattársak dédelgetik őket, de még, azt hiszem, sokáig kell várunk érett játékkukra. A csatársorban *Színház* helyzetkihasználása kívánnivalót hagy maga után, jóllehet a szabályok adta lehetőséggel élve, játék közben többször is mezt cserélt. A *Madách-mezben* néhány jó húzás után elszürkült, a *Veszprém-mezben* a jobbnál jobb labdákat több-kevesebb sikerrel megjátszotta ugyan, de érezve, hogy szakmai berkekben csak a fővárosra figyelnek, visszacsérlette a *Madách-mezt*. Kritikus volt néhány perc, amikor az ellenfél játékosai, *Ital*, előbb alattomosan, majd egyre durvább belemenésekkel keserítette meg a csatárok életét. Végül is *Ital*, félve a kiállításától, visszafogott játékokra kényszerítették a szakvezetők. Papp János mozgásán meg is látszik

a változás. Most tehát a 40. percben járunk, amikor azt látom, hogy Színház ismét mezt cserél, sőt nem is vesz fel újabb mezt! Nem lesz ez így jó, nem lesz ez így jó! Mert hiába Rádió sokmozgásos játéka és Előadó-művészet pontos ívelései, mivel Tv is elég visszafogottan játszik, a csatárjáték igazi arcát Színháznak kellene megadnia, de így mez nélkül nehéz lesz, nagyon nehéz! Jöhet egy-egy kóbor labda, mint legutóbb Szegeden a Hamletben Claudius, de a vidéki labdákra ki figyel oda, ki figyel oda! Még szerencse, hogy a tartalékok, Könyv és Természetjárás mindig bevethető, és ilyenkor él is a lehetőséggel, kikapcsolja az ellenfél legdurvább játékosait, Gondot és Semmittevést. Természetjárás például a 39. percben egy 1100 kilométeres gyalogtúrával örvendeztette meg a szurkolók szívét, akik változatlanul érett játékot, jó helyzetkihasználást várnak a csapattól, és hogy legyen foganatja

az újra és újra felhangzó biztatásnak: Hajrá, Jani! Hajrá, Jani!»

Újabb tizenkilenc év telt el. Most három lábon állok. Egyik a színház, másik a szinkron, harmadik ez az új láb: vándorlásaim megírása és elmesélése. A Centrál Színházban (hogy visszautaljak a »meccsre«), érett játékkal és jó helyzetkihasználással igyekszem megörvendeztetni az engem biztatókat. (Bocsánat, ha feledem édesanyám tanítását, miszerint: »Öndicséret szart ér!«) A szinkronnak sokat köszönhetek, hiszen tisztességgel megélhettem belőle a szabadúszás éveiben, és most is elkel a színházi fizetés kiegészítése. Ugyanakkor, legyünk őszinték, ritkán ad művészi kielégülést. Száz film száz szerepéből, jó, ha egy az igazi kihívás. Sokszor érzem magam úgy, mint az a festőművész, aki gombolyaggal játszó cicákat fest, és nem marad ideje a nagy műre. A harmadik láb? A vándorlás, írás, mese? Csak erősödjön, mert a háromlábú szék nem billeg!

Indulás előtt még marad időm arra is, hogy »gyülekező halottaimra« gondoljak. Sokuknak tartozom bocsánatkéréssel, amit most meg is teszek, bízva abban, hogy egyszer majd, remélem, még sokára, azok is megteszik ezt, akik nekem tartoznak bocsánatkéréssel. Betöltöttem az ötvenkilencet. Nem vagyok szomorú, csak tűnődő.

A születésnap túrapenzum végén békésen üldögélünk a völgyre ereszkedő alkonyatban. Megköszönöm Zsuzsának a születésnap ajándékot, hogy egész nap előreengedett, és hogy semmiért sem cirmogott, pedig biztos adtam rá okot.”

*

És eltelt újabb tizenegy év...!

Papp János

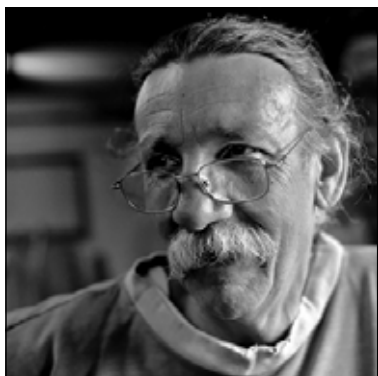

Tóth János (tévéorozat, 2017)
Molnár Áronnal

Heritesz Gábor

nyomdász–szobrász–quadrász (Budapest, 1948. augusztus 13.)

Általános iskolába Rákosligeten és Rákoshegyen járt. Rajztanára Nagy János festőművész volt, aki művészeti pályára irányította volna. Ennek ellenére a családi hagyomány alapján 1962–1965 között az Egyetemi Nyomdában betűszedőszakmát tanult, de „a nyomdász-mesterséget – ami ugyanúgy precizitást és szakmai fegyelmet igényel – a szobrászatért hagyta ott” (Kozák Csaba: *Eddig*, Új Művészet, 2015. jan.–febr.).

1963-tól a Dési Huber István Képzőművész Szabadiskolába jelentkezett szobrász szakra, Laborcz Ferenc szobrászművész osztályába.

A szobrászat szakmai részét Laborcz mester műtermében, szobrainak kivitelezése közben tanulta meg. Önállóodva a természeti formák irányából fokozatosan a geometria felé fordult. „Útja a természeti formák ábrázolásán és parafrázálásán át vezetett a minimal art puritánságával átítatott újkonstruktivizmus felé. Az alapok után váltott: ami hajlott/görbült, azt kiegyenesítette, a kanyargó vonalból vertikálist-horizontálist-diagonálist konstruált, a síkot a térbe hajtogatta, rálelt a kockára, a téglatestre, a hengerre, a hasábra. Mindezeket papírban, fában, fémben kivitelezte.” (Kozák Csaba: *Eddig*, Új Művészet, 2015. jan.–febr.)

A mestere által szervezett művésztelepeken ismerkedett meg a hasonló törekvésű fiatal kollégákkal, így részt vehetett a szabad képzést biztosító Tolna Megyei Képzőművészeti Stúdió munkájában. A stúdió tagjaként több, országos sikert jelentő díjat kapott – így például a Népművelési Intézet nivódíját is. Díjazottként részt vehetett a Tokaji Művésztelep munkájában, ahol elkészült egy nagy méretű (16 négyzetméter alapterületű, 3 méter magas) fa játszótéri plasztikája. (Megsemmisült.) Tokajban találkozott Csiky Tiborral és Borsod megyei fiatal alkotókkal, Telkibányán, Göncön, Encsen működő művésztelepeken dolgozott együtt velük. 1977-ben megalakították a Rend csoportot, több közös kiállításuk volt Budapesten, Székesfehérváron, Gyulán, Nagyatádon.

1979-ben a győri Rába Művekben, 1980-ban az Ajkai Timföldgyár és Alumíniumkohóban készültek minimal-artos munkái a gépi technológia lehetőségeit felhasználva.

1983-ban, majd 1987-ben meghívást kapott a Képzőművész Szövetség által a Dunai Vasműben szervezett szimpozionokra. Itt egy nagy méretű, 32 négyzetméter alapterületű, fekvő hasábközből álló köztéri plasztika kivitelezésére, valamint számos kisebb szobor elkészítésére volt lehetősége. „A kockát ebben a korszakában kitüntetett figyelemmel használja. Számára ez a tértest az a forma, amely az emberi szellem szülötte, létét az emberi agy tevékenységének köszönheti, csak általunk elgondolható, a természetben tiszta formájában nem létezik.” (Halasi Rita: *Indokolt formák*, Atrium, 1998/5.) Ettől kezdve együtt

használja a négy fémet kockáihoz (sárgaréz, vörösréz, krómacél, rozsdás vas), illetve alkalmaz, kombinál ezekkel megegyező színű faanyagokat is.

A nyolcvanas, kilencvenes években több tanulmányutat tett a környező országokban: Bulgáriában, a Szovjetunióban, Romániában, Németországban, Olaszországban.

1986-ban tagja lett a Művészeti Alapnak.

1993-ban a Nagyatádi Nemzetközi Művésztelepre kapott meghívást, ahol a *Természetesség IX* című nagy méretű tölgyfa szobra készült és került felállításra.

Köztéri szobrai vannak Iregszemcsén, síremlékek a Fiumei úti sírkertben, a Farkasréti temetőben és Kisújbányán.

Önálló kiállításai a Fészek Klubban, az Art 9 Galériában, a Dorottya utcai kiállítóteremben és a KFKI-ban voltak. Rendszeres résztvevője a Pécsi Kisplasztikai Biennáléknak, valamint a Magyar Szobrász Társaság és több galéria kiállításainak. Munkáit a Magyar Nemzeti Galéria, a pécsi Modern Magyar Képtár, a nyíregyházi Jósa András Múzeum, a kecskeméti Katona József Múzeum, a győri Xantus János Múzeum és a dunaszerdahelyi Kortárs Magyar Művészeti Gyűjtemény is őrzi.

1998-ban megkapta a Munkácsy Mihály-díjat.

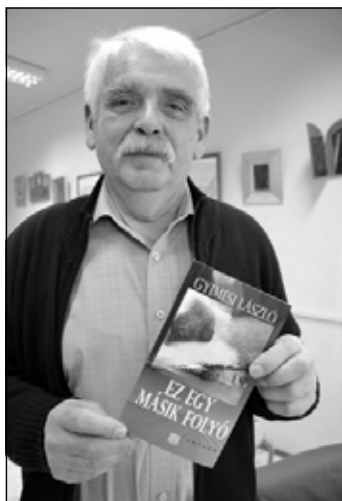
2001-től a Baranya megyei Kisújbányán él és dolgozik. Tagja a Hetényi 7ek képzőművészeti csoportnak, mellyel a pécsi Zsolnay-negyed M21 Galériájában, a Cella Septicorában, az Orfűi Galériában többször kiállított.

Gyimesi László

költő, író, népművelő, szerkesztő (Keszthely, 1948. augusztus 18.)

Nagyszüleim, dédszüleim közül senki sem érte meg a hetvenedik születésnapját. Régen – „hatvan felé, haza felé” – bizony ez már igencsak idős kornak számított. Én meg itt viháncolok a késő őszben, és nem is gondolkodom a búcsúzásra. Gondoljanak azok, akik búcsúztatni kívánnak! Vannak, tudom, nem is kevesen. Én sosem kívántam temetési

menetekbe keveredni, szerettem búcsúztatásai hetekre-hónapokra kikap-

csoltak az életből, így nem kívánom, hogy az én elköszönésem is hasonlóan hasson másokra. Remélem, nem is fog.

Íróféle lennék, immár több mint ötven éve. S mint ilyennek, nagyon kapcsolódnom kéne a szülőföldhöz, a kibocsátó közösséghez, valamiféle szűkebb hazához. Ha erről kérdeznek, mindig zavarba jövök. Kesz-

helyen születtem, ahogy akkoriban mondták, a Balaton fővárosában, de

a családom gyökerei nem kötnek oda. Apám – Moson megyei ősökkel, akik a német vallásháborúk menekültjeiként az itteni törvények szerint (akié a föld, azé a vallás) lettek az Esterházy-birtokon lutheránusokból katolikusokká – árvaházi évek után vált alföldi magyarrá, a félegyházi tanítóképző elvégzése után kecskeméti írségmunkásból lakiteleki néptanítóvá (a hatvanas években még találkoztam olyan volt tanítványaival, akik szeretettel emlékeztek a mester úrra). S mikor azt hitte, révbe ért, jött a háború, ami őt a keleti frontra, első családját pedig az esztelen pusztulásba vitte.

A történelem vihara Keszthelyre vetette, ott alapíthatott új családot, de gyökereket nem ereszthetett, hiába tartom máig az Árpád utcai nádfödèles kunyhót a szülőházamnak, ez is csak véletlen volt, mint annyi más az életemben. Már lassan iskolás lettem, amikor továbbsodort bennünket a korai ötvenes évek önkénye, Zalaszentgrótra kerültünk, ott végeztem el az általános iskolát, anyám korai halála után egy igencsak ellentmondásos mostohaanya gyámkodása alatt. Innen Nagykanizsára mentem, kollégistaként végeztem el a középiskolát (boldog négy év volt), aztán ipari munkásként, majd műszaki szakemberként dolgoztam az Óbudai Gázgyárban, míg rá nem találtam (néhány diploma megszerzése után, illetve során) értelmiségi pályámra. Tanultam sokfélét, filozófiát, esztétikát, népművelést, pedagógiát, andragógiát, még csillagászatot is, de a legfontosabb egyetememnek a szociáldemokrata gyökerű gázgyári munkásközösséget tartom, mindmáig az ő szomszédjukként, barátjukként, sorstársukként élek.

Az irodalommal Nagykanizsán kerültem először kapcsolatba. Az ottani években egy máig sem felejthető

kollégiumi diáklap főszerkesztőjeként publikáltam először, innen vezetett az utam a megyei laphoz, illetve a Pék Pál által vezetett nagykanizsai írókörhöz, ahol 16 évesen úgy fogadtak be, hogy az máig is mintául szolgál az én pályakezdők iránti magatartásomhoz. A kanizsai éveknek köszönhettem Csoóri Sándor atyai barátságát, a helyi és a pécsi írók megértő szeretetét, a színház iránti reménytelen (most azt mondják, nem is olyan reménytelen) szerelmemet.

Budapestre kerülvén igen hamar találtam megértő társakra, befogadó folyóiratokra, és elég lendületesen beindult irodalmi pályám, amit egy máig érthetetlen – az első, kiadatlan kötetem körül kialakult – lappangó botrány akasztott meg, több mint egy évtizedre. A Magvető Kiadó apparátusa által elfogadott, előkészített könyvem kiadási folyamatát a kiadó igazgatója felülbírált és megszüntette, s miután egy udvarias levélben leellenforradalmazott, gondoskodott arról is, hogy a különböző folyóiratok is adják vissza elfogadott anyagaimat. No de ez sem kapcsolt ki véglegesen, jöttek új kiadók, új könyvek – írtam monográfiákat (hármát), mesekönyvet, három regényt, s természetesen verseskönyveket, máig tizenhármát, s megjelentek színpadra szánt munkáim is. Panaszra nincs okom, csak az idő száll gyorsabban, mint szeretném.

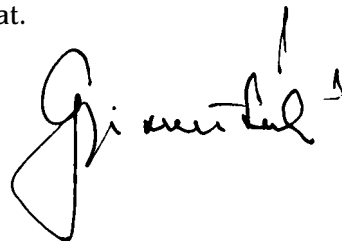
Arra kellett ébrednem, hogy tényező lettem a szűkebb-tágabb környezetem, elsősorban Óbuda, Aquincum szellemi életében. Százrésztes tévésorozatot vezettem kortársaim bemutatására, több irodalmi sorozat (Csillaghegyi csillagdélutánok, Békásmegyeri Accordia délutánok stb.) házigazdájává lettem, Óbuda több magas kitüntetéssel ismerte el tevékenységemet. Társadalmi tisztségeim is gyarapodtak.

Vezetőségi tagja vagyok a Nagy Lajos Irodalmi és Művészeti Társaságnak, szerkesztem a társaság kiadójának a köteteit, s dolgozom több kisebb-nagyobb más kiadónak is. Nincs időm a kifáradásra, hál' isten.

Erős család áll mögöttem, bár a dolgok rendje szerint szóródunk szét az országban, nagyvilágban. De semmi baj: megvagyunk. Sok tervem van, de tudom, megvalósításukhoz semmiképpen sem lesz elég időm. A máso-

dik hetvenbe belecsaphatok, ami rajtam múlik, azt biztosan megteszem. De hát mi is múlik igazán rajtam?

Mint mondtam, nagyszüleim, dédszüleim közül senki sem érte meg a hetvenediket. Én meg itt virgonckodom a magam hetvenével. Sapienti sat.

Dobrik István

művészettörténész, tanár (Szikszó, 1948. augusztus 19.)

Nem könnyen lehet rávenni a beszélgetésre Dobrik Istvánt. Mint mondja, teljesen visszavonult, már nem vesz részt a közéletben. Végül sikerrel járunk, így leülünk beszélgetni annak apropóján, hogy ő kapja az idei Miskolci Múzsza Díjat, amelyet a Miskolci Nemzeti Színházban vehet át.

– *Hogyan fogadta, hogy önnek ítelték a díjat?*

– Váratlan és nagy megtiszteltetés, hogy megkaphatom, hiszen egy miskolci patrióta, kultúrát támogató vállalkozókból álló alapítvány adja. Tudom, hogy eddig kik kapták – visszavonulásomig én magam is tagja voltam a kuratóriumnak több mint egy évtizeden át –, örülök,

hogyan ott lehetek az elismertek sorában. Ebben az évben leszek hetvenéves, talán ezért is gondoltak rám jólesően, hogy mások mellett én is sokat tettem Miskolc kulturális életéért.

– *A Miskolci Galéria éléről 2008-ban vonult nyugdíjba, 1993-tól volt az igazgatója...*

– Igen, az én miskolci tevékenységem elsősorban a Herman Ottó Múzeumhoz és a Miskolci Galériához kötődik, de azért ennél jóval többről szólt életem. Több társadalmi szervezetnek is a tagja voltam, többek között a Tudományos Ismeretterjesztő Társulatnak, a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia miskolci területi csoportjának, voltam tanszékvezető a Sárospataki Tanítóképző Főiskolán, tanítottam a Miskolci Egyetemen, voltam az Új Holnap kiadója,

főszerkesztője... Azt gondolom, fontos volt az, hogy ott volt mögöttem a galéria mint intézményi háttér, tehetséges fiatal kollégáim, és ott volt mögöttem segítően a mindenkori városvezetés. Azokat a szakmai-vezetői programokat, amiket itt, Miskolcon megterveztem, elfogadták, segítettek és támogatták. Koromnál fogva több társadalmi formációban élhettem, ami sok tanulsággal szolgált a történelem koronkénti változásaiban, az emberi viszonyokban, saját életem és helyem értelmezésében. Ebben az egyik legtanítóbb tapasztalat számomra az, hogy az egyre gyorsuló időben a kultúra és az abban való szerepünk is hasonló ütemben változik, és előrelátó, bölcs alkalmazkodást kíván minden gondolkodó embertől. Ezért is tartom fontosnak, hogy amikor eljön az ideje, át kell engednünk helyünket a fiataloknak. Érzelmileg ez nem könnyű, de megfogadtam, hogy ebben következetes leszek, és visszavonulok.

– *Volt valami konkrét oka, ami miatt úgy döntött, ennyi volt?*

– Nem, ez a cezúra egy folyamat végpontja volt. Nyugdíjba vonulásom után is még dolgozhattam, éveken át szerveztem a Feledy-házban a művészeti szabadegyetemet, kialakítottuk barátaimmal, segítőkkel a Múzsák kertjét, de aztán az intézményben történt szervezeti változások után tudomásul vettem, hogy rám már aktív dolgozóként nincs szükség. Ez csak felerősítette bennem a már régebben érelélő döntést. Sűrű és nagyon zajos volt az életem, sok mindennek a közelében voltam, ezért is éreztem készletét arra, hogy visszavonuljak a szűkebb családi körbe, és ott találjam meg magamnak a boldogságot. A csend és a belső végtelenre figyelés ad erőt és nyugalmat a még hátralévő életemhez. Természetesen sokat olvasok, rendezem könyvtáramat, kézírataimat, jegyzeteimet, levelezésemet, fotóimat. Nagy hatással vannak rám legújabb könyvélményeim, sokat segítenek abban, hogy az ember megnyugtatóan helyére tegye életét a világban, visszatekintve kellő kritikával azokra az időszakokra, amelyekben élt. Így világlik fel az is bennem, milyen sokat köszönhetek a már elhunyt tanárainak, mestereimnek, professzoraimnak, barátaimnak, kollégáimnak, akiktől nagyon sokat kaptam. Hosszú lenne a sor, hiszen – Kalász László szavaival – egyre jobban gyűlnek veszteségeink. Úgy gondolom, a boldog ember az, aki saját életének egészét értelmesnek tartja, és én talán már közelítek ehhez az érzéshez. Mindig mondtam a tanítványaimnak és másoknak is, hogy ha önmagadat nem ismered és nem szereted, akkor nem tudsz másokhoz sem őszintén, sem barátsággal, sem békével, sem helyesen viszonyulni.

– *Tartja a kapcsolatot a Miskolci Galériával?*

– Követem a tevékenységét, de nem járok be az intézménybe. A kiállításokat, ami érdekel, megnézem, de nem a megnyitóra megyek, hanem amikor lehetőség van az egyedüli, csendes szemlélődésre. Ha valamiben kéri a segítségemet, akkor eddig is segítettem, ezután is fogok, de nemigen szorulnak már énám. Ez is érthető, én sem kértem egy idő után már a mestereim segítségét. Ez már az ő idejük, az ő programjuk, az ő felelőségük.

– *Mondja, leüledtek már a dolgok. Foglalkoztatja-e, hogy mi az, amit jól csinált, és kellett volna-e valamit másképp?*

– A kultúra munkásaként soha nem voltam olyan helyzetben, hogy nagyon énrajtam múltak volna a dolgok. Ma úgy látom, hogy a boldogságot kereső alkotó időszak igazán az „élet értelmével kapcsolatos személyes téveszmék

összehangolása volt az uralkodó kollektív téveszmékkel". Igaz, a művészetek területén mindig a minőséget tartottam fontosnak, ami őszinte, igaz, felemel, katarzist okoz, előremutató. Mindenhol, mindegyik korban számomra ezek voltak a legfontosabbak. Ahol tudtam, segítettem. Hogy mit bántam meg? Semmit. Mindent igyekeztem lelkesen, a legjobb tudásom szerint és a közösség javára, elvárásaihoz is igazodva teljesíteni. Egyvalami keltett rossz érzést bennem egész életemben, hogy a családommal nem foglalkoztam annyit, amennyit szerettem volna. Túl sok teher maradt a feleségemre, most, mióta nyugdíjasok vagyunk, próbálom viszonzni, amit értem, értünk tett. Nagyon lekötött a művészeti közélet, nagyon sok éjszakázás volt, amikor menni kellett: színház, kiállítások, előadások, utazások, művészklub... De ha sorsszerűen nem így történt volna, akkor nem erről szólt volna az életem. Talán ezt a feleségem és a gyermekeim is megértik, mert mindent összevetve, ebben az ellentmondásokkal terhelt létezésben látom az értelmét, hogy miért is éltem ezen a Földön.

– *Egyszer azt mesélte, hogy kertészmérnök szeretett volna lenni. Szükszerű volt, hogy mégsem lett az?*

– A „mi lett volna ha...?” mindig történelmietlen kérdés. Ha nem nyüzsög már körülöttünk az élet, megértjük, hogy mi miért volt. A kertészmérnöki pálya felé vonzódásom anyai nagyapám természetet szerető emlékét idézi, aki kapált, oltott, metszett, gondozta szőlőnket is. Végül biológiatanári szakon is végeztem a rajz mellett. Az utóbbi lett mégis a meghatározó a tanári, muzeológusi, művelődésszervezői pályámon. Személyiségem összetettebbnek bizonyult annál, hogy meg tudtam volna maradni csak a tanítás mellett. És miután elvégeztem a képzőművészeti főiskolát, elvarázsolt a művészetek igazat kereső kincsestára. Utána már az élet hozta a következő állomásokat. A sors hozta azt is, hogy a művészeti muzeológia mellett újra taníthattam, a művészeti nevelés tanszékének vezetője lehettem Patakon, és azt is, hogy aktívan részt vehettem a kulturális életben. Hogy mindebből mire fog emlékezni az utókor, nem tudni, kiszámíthatatlan, az általunk teremtett és felmutatott értékek ki vannak szolgáltatva a jövő nemzedékeinek. Csak abban bízhatunk, hogy emberarcú marad ez a kibertérré szerveződő jövő is.

– *Mire a legbüszkébb az élete során?*

– A gyerekeimre és a feleségemre. Ma már semmi más nem fontosabb, mert ebben a róluk szóló ragaszkodó, békétlen, de türelmesen szenvedő szeretetben megérezed, hogy az elmúlás képében már ott settenkedik mögötted a nagy mindenségben való feloldódás ajándéka. De ehhez az kell, amiről Hamvas Béla nyomán Weöres Sándor is ír, hogy már nem szabad ragaszkodni tárgyakhoz, dolgokhoz, emberekhez, magadban kell megtalálni a mindenséget. A keleti bölcsesség is erről szól: életed végére egyedül maradsz. Abszolút egyedül, és ez a természetes. El kell tudni fogadni, megpróbálok ennek tudatában élni.

– *Hogyan telnek a mindennapok?*

– Tavasztól őszig Bogácson, egy kis házban élünk, a Hór-patakra nyújtózó kerttel, ahol reggeltől estig dolgozhatom gyümölcsfáim alatt, és esténként a békák kórusától kísérve néha vendégem képzeletben Dionüszosz, aki ilyenkor ugyanúgy tisztelője a bükkaljai vörösbornak, mint a bogácsi pincékhez járt, járó író, költő barátai a tájnak. A tél szeretett városomban Miskolcon, a csendes együttlétek, az olvasás és az adventi várakozás időszaka. Ilyenkor a könyveknek

vagyok rabja, szimultán olvasok egyszerre többet, jó érzés és szellemi torna is egyben váltogatni gondolkodásmódok, eszmerendszerek, műfajok és stílusok között. Megtanultam minden rám virradó napnak örülni, naponta rácsodálkozni a természet szépségeire és lehajtott fejjel röstelkedni az öregkorra egyre nyilvánvalóbbá váló tudatlanságomon.

(Kérdező: Hajdú Mariann)

*

Elsősorban a XX. századi magyar kortárs művészettel, azon belül grafikával és a vizuális nevelés tárgykörével foglalkozott. Több száz kiállítás rendezője és kurátora volt Magyarországon és külföldön. Több mint száz tanulmány, cikk, katalógus-előszó szerzője, kötetek szerkesztője, kötetborítók tervezője. A Miskolci Grafikai Biennálék szervezője volt. Nős, felesége: Almássy Ágnes zongoratanár, gyermekei: Petra, énektanár, Rezső, fotográfus.

Tanulmányok: 1966–1971: Egri Tanárképző Főiskola, biológia-rajz szak; 1974–1977: Magyar Képzőművészeti Főiskola, rajz, ábrázoló geometria, művészettörténet szak; 1984: Eötvös Loránd Tudományegyetem, művészet-történet doktori diploma; 1985–1988: Színház- és Filmművészeti Főiskola, színházelmélet szak.

Pályája: 1971–1976: középiskolai tanár; 1976–1982: a miskolci Herman Ottó Múzeum művészettörténész muzeológusa; 1982–1987: a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Tanácson a művelődés irányításában dolgozik; 1987–1992: a sárospataki Comenius Tanárképző Főiskola tanszékvezető docense és a Sárospataki Képtár vezetője; 1988–1991: a Holnap című irodalmi és társadalmi folyóirat képzőművészeti társszerkesztője. A sárospataki Népfőiskola Egyesület alapító tagja, 1996–1999-ig elnöke. 1993–2008: a Miskolci Galéria igazgatója és a Miskolci Egyetem, valamint a sárospataki főiskola óraadó tanára. 1999–2007: az Új Holnap művészeti, irodalmi és társadalmi folyóirat felelős kiadója. 2000-tól a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia miskolci területi csoportjának alapító tagja, ügyvezető, majd tiszteletbeli elnöke.

Díjak: 1989-ben Kiváló Népművelő kitüntetéssel jutalmazták; 2001-ben Miskolc város Pro Urbe díját kapta; 2006-ban Széchenyi Ferenc-díjjal és Megyei Prima díjjal tüntették ki; 2008: Miskolc város díszpolgára; 2017: A Miskolci Múzsza Díj díjazottja.

